

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

לקוטי שיחות

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל
שניאורסאהן

מליובאוויטש

תרומה

מתורגם ומעובד לפי השיחות של לקוטי שיחות חלק כא

(תרגום הפשי)

יוצא לאור על ידי
"מכון לוי יצחק"
כפר חב"ד ב'

שנת חמשת אלפים שבע מאות שבעים ותשע לבריאה

לזכות

החייל ב"צבאות השם" אברהם אבא שיחי'
ליום הולדתו השלישי לאויש"ט ולתספורתו ביום כ"ב טבת ה'תשע"ט

ולזכות אחיו ואחותו

חיילי "צבאות השם" זאב וועלוול ולובא אלטא טובא שיחיו

*

נדפס ע"י הוריהם

הת' ר' יוסף חיים וזוגתו מרת דאבא רייזא שיחיו

שלאס

היי שותף בהפצת עניני "משיח וגאולה"!!!
להקדשות ולפרטים נוספים:
טל.: 753-6844 (718) או 934-7095 (323)
אימייל: info@torah4blind.org

Be A Partner
In Spreading *Inyonei Moshiach U'geula!!!*
To Dedicate This Publication
In Honor Of Your Family Or A Loved Ones
For More Info. Call:
(718) 753-6844 or (323) 934-7095
or email: info@torah4blind.org

For this and other books on Moshiach & Geulah, go to:
<http://www.torah4blind.org>
TO DEDICATE AN ISSUE IN HONOR OF A LOVED ONE, CALL (323) 934-7095

הכתובת להשיג השיחות באינטרנט:
<http://www.torah4blind.org>

תרומה

א. גביעי המנורה – ככוסות אלכסנדריים

על צורתם של גביעי המנורה אומרים חז"ל: "למה הן דומין כמין כוסות אלכסנדריים". ומפרש על כך הרמב"ם בפירושו למשניות², שהכוונה היא לכוס אשר, "שולים שלו קצרים"³. וכך פוסק הרמב"ם להלכה, בספר היד החזקה⁴: "הגביעין דומין לכוסות אלכסנדריא שפיהן רחב ושוליהן קצר".

בכך אנו מוצאים דבר תמוה: נמצא בידינו ציור המנורה אשר צייר הרמב"ם בגוף כתב יד קדשו, בפירושו למשניות⁵, ושם הוא מצייר את הגביעים הפוך – החלק הרחב של הגביע – "פיהן" – כלפי מטה, והחלק הצר – "שוליהן" – למעלה. כלומר – צורה של כוס (של אלכסנדריא) הפוכה!

אמנם, הרמב"ם עצמו מבהיר⁶, שבציור זה בכוונתו להראות רק "כללותה היאך היתה" – "ידיעת מנין הגביעים... ומקומותם...", ולא "שתדע ממנו תבנית הגביע בדקדוק",

ואשר על כן הוא מצייר את הגביעים ב"תבנית משולש", למרות שכוס אלכסנדרית אינה כמשולש ממש⁷ – כפי שמובן בפשטות שאת שולי הכוס אין עושים חדים ממש, כי אז אי אפשר להעמיד את הכוס⁸ – אלא הם רק "צרים" ובמיוחד לעומת הרוחב של "פיהם".

אך לא זוהי הסיבה לציירם הפוך – השוליים למעלה ופיהן – למטה⁹.

- 1) מנחות כח, ב. ברייתא דמלאכת המשכן פרק י"ד.
- 2) מנחות ס"ג. אבל ברש"י מנחות שם (וכן בפ"י עה"ת פרשתנו כה, לא) פ' בא"א. וראה ס' הזכרון לפרש"י פרשתנו שם.
- 3) כ"ח הלשון בהעקת קאפה (וכן שאר העתקות ל' הרמב"ם בפיה"מ דלקמן הן מהעקת זו. ובפיה"מ לפנינו הוא בשינוי לשון אבל בתוכן דומה).
- 4) הל' בית הבחירה פ"ג ה"ט.
- 5) צילום ממנו נדפס בפיה"מ הוצאת קאפה. ולתועלת המעניינים – נדפס לקמן ע' 192.
- 6) בפיה"מ שם.
- 7) כמפורש בפיה"מ שם לפניו (ושם: ואם תרצה אמור .. שנחתך מלמעלה מעט כו').
- 8) ראה פסחים (סד, א): ולא היו לבזיכין שוליים כו'.
- 9) וראה רלב"ג עה"ת פרשתנו: שוליהם לצד יציאתו מגנה המנורה. וכן מוכח בחזקוני ובבבבכור שור עה"ת פרשתנו,

ובמיוחד כיון שהרמב"ם היה דייקן בכל ענין ובכל פרט, ואין סביר לומר, שהרמב"ם יצייר את הגביעים הפוך, (ובכל גביע) – עשרים ושתים פעמים!

ב. הגביעים היו ככוסות הפוכים

לכן נראה לומר בפשטות, שהרמב"ם צייר כך את הגביעים¹⁰, כי לדעתו הם היו קבועים כך במנורה, או לפי הקבלה ממלמד למלמד מדור לדור¹¹, או מפני שכך מצא במדרש חז"ל שלא הגיע לידינו, בדומה למה שמצאנו במספר מקומות ברמב"ם, ובדברי הראשונים האחרים, ענינים אשר מקורם במדרש, וכדומה, שלא הגיע לידינו.

והרמב"ם אינו מביא זאת בספרו היד^{11*} – בדיוק כשם שאין הוא מביא בספרו את הציורים שבפירושו למשניות; אם כי חלק מן הפרטים שרואים בציור אינם מופיעים ממילא בספרו.

ויש לומר, שכמה סיבות לכך. ומהם: (א) מלכתחילה לא היו ציורים בתכנית ספרו משנה תורה. (ב) לפי הידוע¹² עד כמה ממועט הרמב"ם לחלוטין מלהביא בספרו דברים שאינם מפורשים בגמרא וכדומה. (ג) חלק מן הפרטים הללו אינם לדעתו, לעיכובא כלל. וסיבות נוספות.

ויש להאריך בכל זה וביותר. ואין כאן מקומו.

שהגביעים היו מתמלאים מן השמן כשהגה מתמלא יותר מדאי. וראה לקמן סעיף ה והערה 26.

(10) וצ"ע בפ"י ר' אברהם בן הרמב"ם (לונדון תשי"ח) פרשתנו שם (בערבית – עם תרגום): בדמיון הכוס רחב מלמעלה וקצר מלמטה, דמשמע קצת כבמפרשים שבהערה הקודמת. ויש לומר שתיבות אלו קאי על צורת כוס זה (אלכסנדרית) בכלל, אבל לא נחית לפרט אם במנורה היו כתבנית כוס העומדת ביושר או הפוכה – דבזה מובן דס"ל כאביו. – ראה לקמן בפנים ס"ח בפ"י הרמב"ם בזה.

(11) עדמ"ש"כ בהקדמת פיה"מ (ד"ה וכאשר מת יהושע) דאין שייך ספק מהו פרי עץ הדר כיון שנלקח בכל שנה.

(11*) הנורה לאחד זמן: שוב נתפרסם כת"י דס' היד, ושם בהל' ביהב"ח פ"ג סה"י (איתא, הוה היא צורתה), ויש ציור המנורה (כמו בפיה"מ) – וגם שם הגביעים מצויירים פיהם למטה ושוליהם למעלה (כציור המנורה שבגוף כ"ק הרמב"ם). וכן הקנים עולים באלכסון (ראה לקמן סעי' ח).

(12) ראה יד מלאכי כללי הרמב"ם אות ב' וד'.

לעילוי נשמת

הרה"ח הרה"ת אי"א

ר' מנחם מענדל ע"ה

בן הרה"ח הרה"ת ר' אלחנן דובער הי"ד

מאראזאוו

מקושר לכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

וכ"ק אדמו"ר נשיא דורנו מה"מ

נולד בעיר ליובאוויטש

זכה לגור ולקבל קירובים

בבית כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ בעיר רוסטוב

למד מתוך מסירת נפש בישיבת תורת במחותרת

שימש כשו"ב

הי' ממייסדי ושימש בתור מנהל ומשפיע

במתיבתא ובית מדרש במוסד חינוך אהלי תורה

וזכה להשפיע לאלפי תלמידים

בהתוועדותיו הרבות

הכניס רוח חסידית ושמחה לרבים משומעיו

גידל משפחתו לחסידות ולהתקשרות

והרבה מהם שלוחים בכל קצוי תבל

נפטר בשיבה טובה ר"ח שבט ה'תשע"ח

ת. נ. צ. ב. ה.

(מנוסח המצבה)

*

נדפס ע"י משפחתו שיחי

לבנות את בית המקדש.

ובנוגע אלינו הכוונה – לבנות את בית המקדש השלישי, בפשטות ממש, כפס"ד הרמב"ם⁵ שהוא יבנה ע"י משיח צדקנו, "ובנה מקדש במקומו"⁶, וע"פ דברי הרמב"ם⁷ "הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר", מובן שכך הוא גם בנוגע לבית השלישי, שכאו"א מישראל ישתתף בזה ע"י נדבותיו, אנשים ונשים, ויש לומר – גם טפ (כפי שהי' בנדבת המשכן).

להביא את 770 הביתה!

כל מי שהיה ב-770 אי פעם, זוכר בודאי את שלל הקובצים והעלונים המחולקים בכל ליל שבת קודש כעת ניתן להשיג את חלקם ברשת האינטרנט, אצלך בבית!
האתר מנוהל ע"י הרה"ת ר' יוסף-יצחק הלוי שגלוב וכתובתו: <http://www.moshiach.net/blind>
יחי אדוננו מורנו ורבינו מלך המשיח לעולם ועד!

לקוטי

תרומה

שיחות

ג. המנורה – „עדות... לכל באי עולם“

הדברים האמורים לעיל מתרצים ומבארים את הרמב"ם. אבל עדיין קיימת השאלה: מדוע היו גביעי המנורה הפוכים, כשפיהם למטה? ובמיוחד כאשר אנו מוצאים שקרשי המשכן היו צריכים להיות „עומדים דרך גדילתן“¹³ דוקא – „התחתון למטה והעליון למעלה“¹⁴, ומכך לומדים¹⁵ כלל ש„כל המצות כולן אין אדם יוצא בהן אלא דרך גדילתן“ – מדוע יהיו הגביעים להיפך מ„דרך גדילתן“?

ויש לומר, שהדבר יובן לפי ענין כללי שאנו מוצאים במנורה, מעין ובדומה לאמור לעיל: על אור המנורה אומרים חז"ל¹⁶: „לא לאורה אני צריך .. עדות הוא לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל“ – אור המנורה לא היה כדי להאיר את המקום שבו עמדה – המשכן והמקדש, ולהיפך – שם „אינו צריך לאורה“, אלא היא היתה „עדות .. לכל באי עולם שהשכינה שורה בישראל“.

ומסיבה זו¹⁷ היו חלונות בית המקדש עשויים באופן הפוך מחלונות אחרים, הם היו „שקופים אטומים“¹⁸ – „שקופים מבחוץ“¹⁹ ואטומים מבפנים¹⁹ – רחבים בחוץ וצרים בפנים, כפי שמבארים המפרשים²⁰:

בדרך כלל בונים חלון באופן, שפתחו רחב יותר בפנים מאשר בחוץ, כדי שהאור הבא מן החוץ יתפשט גם לצדדי החדר. ואילו חלונות בית המקדש היו להיפך – „קצר מבפנים ומרחיב והולך לצד חוץ כדי שתהא אורה יוצא מהיכל שתאיר לעולם“²¹, כי תפקידו של אור המנורה הוא „עדות הוא לכל באי עולם...“

13 סוכה מה, ב.

14 רש"י שם ד"ה דרך גדילתן.

15 סוכה שם. וראה הנסמן בגליוני השי"ס (להר"י ענגל) שם.

16 מנחות פו, ב.

17 מנחות שם. וראה גם ויק"ר פל"א, ז. תנחומא תצוה ו.

18 בעלותך ב.

19 מ"א ו, ד.

19 כ"ה הגירסא ברש"י כת"י מנחות שם. שטמ"ק שם. וגם לפי הגירסא שלפנינו (וכ"ה גירסת רש"י שם), „שקופין מבפנים ואטומים מבחוץ“ – הכוונה בזה כוונתם ורחב מבחוץ (ראה רש"י שם. וראה חז"ל מהרש"א שם).

20 רש"י כת"י מנחות שם. וכ"ה במדרשים שצויינו בהערה 17.

ד. הרמז בגביעים – להשפיע בעולם

כך ניתן לבאר גם לגבי הגביעים: רבינו בחיי²² מבאר את הרמז שבגביעי המנורה: גביעי הוא „כלי שיש לו בית קיבול והוא משקה ומרוה“, וזה רמז ל„גלגלים שהם מקבלים כחות העליונים ומשפיעים כח בעולם השפיל“.

הדגש בכך הוא על ההשפעה²³ מהעליון לשפיל, „משקה ומרוה“.

התפקיד העיקרי של כוס אינו בהיותה כלי קיבול²⁴

– זהו תפקידה של „חבית“ וכדומה, כלים שמאכסנים בהם מים, יין וכו'.

ואילו ה„כוס“ היא כלי שבאמצעותו מגיעים המים והדומה להם מן ה„חבית“, או המעין וכדומה, והם „משקים ומרוים“ את האדם והשותה²⁵.

יוצא מכך, שהסבר זה של רבינו בחיי מתאים לדברי חז"ל שהובאו לעיל על ענין המנורה בכלל „לא לאורה אני צריך .. (אלא) עדות הוא לכל באי עולם...“ – שתפקידו של

21 ל' רש"י כת"י מנחות שם.

22 פרשתנו כה, לא (רועתק בס' תורת העולה ח"א פ"כ).

23 ועד"ו בפי' הרקאטי עה"ת פרשתנו שם. לג.

23 וכמוהו של הרקאטי שם „הם מקבלים .. להשפיע כו'“ (ולא „מקבלים .. ומשפיעים“ ככבחי שם) – משא"כ לפי' העקדה (פרשתנו שער מט) שענינם (רק) קבלה. וראה הערה הבאה.

24 וצ"ע לתווך עם המבואר במקומות שבהערה הבאה בהחילוק בין גביעי לכוס, דכוס היא כנגד ספי' המלכות שענינה מקבל. אבל להעיר שגם במל' יש ב' ענינים (כידוע): א) מקבלת מהספירות שלמעלה ממנה, ב) משפיעה בעולמות שלמטה ממנה. וראה לקו"ש [המתורגם] חט"ו ע' 479 (וש"ו) בנוגע לב' הענינים שב„דלת“ ומחו העיקר.

25 ראה מקץ (מד, ב"ה), גביעי הכסף .. אשר ישתה אדוני

בו". וראה ערכי הכינויים (לבעל סה"ד) מע' גביעי.

– בכ"מ מבואר (ראה ס' הליקוטים (ממאמרי כו' הדצ"צ) מע' גביעי. וש"ו) שבגביעים הם גדולים מכוס ובהם מביאים היין.

ומהגביעי מוזגין לתוך הכוס (וא"כ הוא דלא כפשוטו של מקרא הנ"ל).

אבל גם עפ"י הרי ענינו של הגביעי הוא שממנו מוזגין (משקה ומרוה) לתוך הכוס (ולא כחבית וכיו"ב שבה אוצרו"ן יין). וראה ס' הליקוטים שם (מארה"ת מקץ שמה, ב. וראה ד"ה גביעי הכסף לאדה"אמ): שהגביעי הוא ביסוד ו"א אשר הוא מקור המשפיע לבחי' הכוס שהוא המל'. כמו שמהגביעי שופכים להכוס. ושם (מארה"ת במדבר ע' א'תפה) מפורש כן בנוגע לגביעי המנוחה.

אור המנורה איננו לצורך „קיבול” – „אני צריך” – אלא כדי להאיר את העולם שמבחוץ, כלשון רבינו בחיי: להשפיע „בעולם השפל”.

ה. גביעי המנורה – „משקה ומרוה”

לפי זה ניתן להבין מדוע היו הגביעים במנורה באופן שפיהם למטה ושוליהם למעלה: כאשר משמשים הגביעים, באופן זמני, לצורך „קיבול”, בשעה ש„אומר קידוש על הכוס”, הרי אז מצבם הוא שפיהם למעלה ושוליהם למטה – ואז הם מכילים בתוכם את המשקה²⁶;

אך כיון שגביעי המנורה רומזים על הענין של „משקה ומרוה”, הרי, להיפך: מצבם הוא הפוך – פיו למטה ושוליו למעלה, שהופכים את הכוס כדי שהמשקה ישפך ממנו.

וכך בעניננו: כיון שאור המנורה צריך להאיר „באי עולם” שהם, ברוחניות, למטה מהמקדש (או כלשון רבינו בחיי: ומשפיעים בעולם השפל), לכן, מצב גביעי המנורה הוא שפיהם למטה ושוליהם למעלה, בדומה לחלונות המקדש שהיו „שקופים אטומים”, להיפך מחלונות הבית.

ו. השפעה לאחרים – בלי הגבלה

לפי האמור לעיל ניתן להסביר גם בעבודה הרוחנית של האדם את הרמז והלימוד מכך שהגביעים היו „פיהן רחב ושוליהן קצר”:

כיון שהגביעים רומזים לענין של „משקה ומרוה”, מובן, שדרוש לשם כך „פה רחב”.

כאשר משפיעים על יהודי אחר, או, באופן כללי, עוסקים בעבודה הרוחנית של „לעשות לו יתברך דירה בתחתונים” – „עדות הוא לכל באי עולם” – צריך לעשות זאת בהרחבה גדולה ביותר, עד למעלה ממדידה והגבלה. לכן צריך היהודי למלא את עצמו (לקבל) בכחות הגדולים ביותר, ופיו – שבאמצעותו הוא מקבל לתוכו – הוא רחב.

כאשר מדובר אודות עצמו, שהוא עדיין בתחילת העבודה, ואפילו לאחר מכן, אך

(26) כמ"ש בחוקני ובבכור שור שבהערה 9. וראה הערה 24.

(מסיבה כלשהי) עבודתו היא מוגבלת²⁷ – הרי אז מצבו הוא: פיו למעלה.

אך כאשר מגיעים לעבודה של השפעה על יהודי אחר, ובמיוחד – לעבודה של עשיית העולם לדירה לו יתברך – חייבים לדעת, שעבודה זו צריכה להיעשות ללא הגבלה, או נעשה הצד הרחב כלפי מטה – כלפי המקבל ממנו.

כפי שהוסבר במקום אחר בהרחבה²⁸ לגבי ההבדל שבין תרומת האדנים ותרומת השקלים לבין תרומת המשכן:

תרומת האדנים והשקלים היתה מוגבלת לדבר מסויים (כסף ומחצית השקל), ואילו תרומת המשכן כללה בתוכה את כל סוגי הבריאה – דומם צומח וחי, ובצירוף „אישי .. ידבנו לכו”²⁹ – מדבר –

כי תרומת האדנים והשקלים רומזת על הנחת האדנים ועל תחילת עבודתו של היהודי, שזוהי עבודת התמידים כסדרם, עבודה מסודרת – התחלה ב„מורה אני” והליכה מדרגה אחת לשניה וכו’.

ואילו תרומת המשכן רומזת לעבודה הכללית של עשיית מקדש, ושכנתי בתוכם – דירה בתחתונים, שבכך אין כלל הגבלות³⁰, היא כוללת את כל עניני העולם.

ז. הגביעים – להיפך מ„דרך גדילתן”

וזהו הרמז בכך שלמרות שאת „כל המצות” צריך לקיים דוקא „דרך גדילתן” – כמובא לגבי לולב ומיניו³¹, ולמדים מהם – בכל זאת הגביעים שבמנורה הם להיפך מ„דרך גדילתן”: כל מצוה³¹, ובמיוחד הלולב ומיניו, הם בדומה לסדר ההשתלשלות כולו – ולכן צריך לקיימן ב„סדר” וב„השתלשלות”, „דרך גדילתן”.

(27) בערך ה„רחב” ובל”ג שבהעבודה עם הזולת, כי סו”ס גם בהעבודה עם עצמו צ”ל בכל מאריך. וראה הערה 30.

(28) לקו”ש ח””א ע’ 113 ואילך (ובהערה 51 שם).

(29) פרשתנו כה, ב.

(30) וראה אוה”ת פרשתנו (ע’ א’שנא) תרומת המשכן (דפרשתנו) ח””ע בכל מאריך.

(31) להעיר ש„מצוה” אותיות „הוי” (בחילוף י”ה באת”ש) – לקו”ת ויקרא ב, א. ועוד. – וכל מצוה כוללה מכל המצוות (המשך תרס”ו ע’ סח. ע’ תקכב. ובכ”מ).

בפשטות ממש, כפס”ד הרמב”ם⁵ אַז דאָס וועט אויפגעבויט ווערן דורך משיח צדקנו, „ובנה מקדש במקומו”⁶, וע”פ דברי הרמב”ם⁷, „הכל חייבין לבנות ולסעד בעצמן ובממונם, אנשים ונשים כמקדש המדבר”, איז מובן אַז אַזוי איז דאָס אויך בנוגע צום בית שלישי, אז יעדער איד וועט זיך אין דעם משתתף זיין ע”י נדבותיו, אנשים נשים, ויש לומר – אויך טף (ווי ס’איז געווען בנדבת המשכן).

(משיחות לילות ד’, ה’, ו’ ושבת קודש פ’ תרומה תשנ”ב)

(5) הלי’ מלכים רפ”א ובסופו. וראה לקו”ש ח””ח ע’ 418 ואילך. וש”נ.

(6) ל’ הרמב”ם שם ספ”א.

(7) הלי’ ביהב”ח פ”א הי”ב.

בדורנו זה – הדור האחרון לגלות והדור הראשון לגאולה – לאחרי שסיימו הכל, וצריכה להיות רק קבלת פני משיח צדקנו בפועל – ודאי שהקב”ה מברך כאו”א מישראל בעשירות בזהב בגשמיות וברוחניות, עד לאופן (כפי שהי’ ב„ימי צאתך מארץ מצרים” כך גם עתה „אראנו נפלאות”¹) – ש„אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים”² . . .

כדי . . . לנצל את העשירות („זהב כסף ונחושת וגו’”) כדי לעשות מביתו הפרטי משכן ומקדש לה’ (ושכנתי בתוך כל א’ וא’), כולל – גם ע”י נתינה לצדקה לבנות בית הכנסת ובית המדרש כפשוטו, „מקדש מעט”³.

ועוד והוא העיקר – בענין שהזמן גרמא – בניית בית המקדש השלישי בפשטות ממש:

לאחרי כל הפירושים בפסוק „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם”, כולל הפירוש „בתוך כל א’ וא’” – הרי אין מקרא יוצא מידי פשוטו⁴, לכל לראש הפירוש בזה בנוגע להלכה למעשה – שעל בני” מוטל החיוב

הוספה בשורת הגאולה

פז.

בדורנו זה – דער דור האחרון אין גלות און דור הראשון פון גאולה – לאחרי וואָס מ'האַט שוין אַלץ פאַרענדיקט, און עס דאַרף נאָר זיין קבלת פני משיח צדקנו בפועל – איז זיכער אַז דער אויבערשטער בענטשט יעדער איד מיט עשירות בזהב בגשמיות וברוחניות, ביז באופן (ווי ס'איז געווען „כימי צאתך מארץ מצרים“ אזוי איז אויך איצטער „אראנו נפלאות“) – אַז „אין לך כל אחד ואחד מישראל שלא היו עמו תשעים חמורים לובים טעונים מכספה וזהבה של מצרים“² . . .

בכדי . . . צו אויסנוצן די עשירות („זהב וכסף ונחושת וגו'“) אויף מאַכן פון דער אייגענער שטוב אַ משכן ומקדש לה' (ושכנתי בתוכם בתוך כל א' וא'), כולל – אויך דורך געבן צדקה אויף אויפבויען אַ בית הכנסת ובית המדרש כפשוטו, „מקדש מעט“³.

ועוד והוא העיקר – בענין שהזמן גרמא – אויפבויען דעם בית המקדש השלישי בפשטות ממש:

לאחרי כל הפירושים אין דעם פסוק „ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם“, כולל דעם פירוש „בתוך כל א' וא'“ – איז דאָך אין מקרא יוצא מידי פשוטו⁴, לכל לראש איז דער פירוש בזה בנוגע להלכה למעשה – אַז אידן האָבן דעם חוב צו אויפבויען דעם בית המקדש.

ובנוגע אלינו מיינט עס – צו אויפבויען דעם בית המקדש השלישי,

(1) מיכה ז, טו.

(2) בכורות ה, ב. וכ"ה בתנחומא בשלח כה. הובא בפרש"י בא יג, יג (וראה לקו"ש חט"ו ע')

253 הערה *20.

(3) יחזקאל יא, טו. מגילה כט, א.

(4) שבת סג, א. וש"נ.

לקוטי

תרומה

שיחות

ולכן סדר קיומה של מצוה³² הוא „דרך גדילתן“.

גם הגביעים עצמם – „שוליהם קצר ופיהם רחב“. אך בהיותם חלק מן המנורה, „מקשה“, והתפקיד שלהם במנורה הוא להשקות ולהרות לשפל, להאיר בחוץ – הרי זה כרוך בשינוי הטבע וההרגל – צריך לצאת מ„עצמו“. ולכן חלונות ביתו הם באופן של „שקופים אטומים“, והגביעים פיהם למטה ושוליהם למעלה – להיפך מ„דרך גדילתן“,

ועבודתו הרוחנית והשפעתו למטה הם באופן של פה „רחב“ – מעל למדידה והגבלה.

* * *

ח. קני המנורה „באלכסון...“

יש פרט נוסף בציור זה של המנורה שבגוף כתב יד הרמב"ם, אשר שונה מן הציורים הרגילים של המנורה – שששת קני המנורה נמשכים מן הקנה האמצעי כלפי מעלה בקו ישר אלכסוני, בשונה מציורים אחרים של המנורה, אשר בהם יוצאים הקנים מן הקנה האמצעי בצורת חצאי קשת.

אמנם, לגבי פרט זה, אפשר היה לומר בדוחק רב ביותר, שהרמב"ם צייר זאת כך כדי „להקל על הציור“. אבל רבי אברהם בן הרמב"ם אומר במפורש בפירושו³³, ש„ששה קנים .. נמשכים מגופה של מנורה לצד ראשה ביושר כמו שצייר אותה אבא מרי ו"ל, לא בעיגול כמו שצייר אותה זולתו“.

וכך נאמר גם בפירוש רש"י על התורה³⁴ שששת הקנים „באלכסון נמשכים ועולים“.

יוצא אפוא, שהציורים הרגילים של המנורה אינם כדעת רש"י, ואינם כפי שצייר הרמב"ם.

ט. דעה אחרת – „נמשכים בעיגול“

בעל משנת חסידים כותב בספרו „מעשה חושב“³⁵, על מלאכת המשכן, בפשטות,

(32) וכן קרשי המשכן, שהם כותל המפטיק בין המשכן וה„חוק“ (עולם).

(33) פרשתנו כה, לב.

(34) פרשתנו שם.

(35) פ"ז.

שששת הקנים היו „נמשכין בעיגול“.

והוא מבאר, שלמרות שמפירוש רש"י³⁴ מוכח ש„לא היו בעיגול“ – „אבל הרמב"ם בחיבורו³⁶ לא הזכיר תיבת אלכסון אלא כתב³⁷ ונמשכים ועולים“, והוא מצטט את דבריו של בעל „חכמת המשכן“³⁸, שמכך „נראה .. שהיו עולים הקנים כמעט בעיגול“. ומסיים בעל „מעשה חושב“: „והכי מסתברא דבהכי הם דומים לגלגלי הרקיע“³⁹... שכנגדם הם השבעו⁴⁰ נרות“.

אבל לפי עניות דעתי: כיון שבעל „מעשה חושב“ מציין במפורש, שהבסיס למסקנתו „נמשכים בעיגול“ הוא מכך שלשון הרמב"ם בחיבורו סתומה – „לא הזכיר תיבת אלכסון“ – ואשר מכך „נראה .. שהיו עולים .. כמעט בעיגול“, והכי מסתברא...“

– הרי לאחר שהתגלה גוף כתב יד קדשו של הרמב"ם בציור המנורה⁴⁰ ועדותו של בן הרמב"ם על כך, כאשר הוא מדגיש שאביו צייר את הקנים „ביושר“ ככוונה ברורה – דוקא כך „לא בעיגול...“ – הרי בטל היסוד ובטל הבניין⁴¹.

ובמחילת כבוד תורתו ולפי עניות דעתי נראה ברור, שאילו היו בעל ה„מעשה חושב“ ובעל „חכמת המשכן“ רואים את ציור הרמב"ם ואת דברי רבי אברהם בן הרמב"ם, בודאי היו גם הם כותבים שאין כאן מחלוקת כלל, ולפי כל הדעות היו הקנים „ביושר“.

כפי שכותב אדמו"ר הוקן בשולחן ערוך שלו⁴², ש„הרבה מספרים הראשונים ז"ל לא

(36) הל' בית הבחירה פ"ג ה"י.

(37) וכן הוא בביריתא דמלאכת המשכן (פ"י) וכן בש"ס

(מנחות כה, ב) – מעשה חושב שם.

(38) להר"י ריקיטי (מנטיבה, תל"ז).

(39) ולהעיר שהגלגלים שייכים לבחי' עיגולים (ע"ה ש' עיגולים ויושר ענף ג. ש' ציור עולמות אבי"ע פ"ב. ועוד).

(40) וצ"ע"ג האם מפרש שגם הנר האמצעי יהי' „כמעט בעיגול“!

* (40) הערה לאזור זמן: וראה הערה * 11 ש"כ"ה גם בכת"י של ספר ויד, היינו שנתגלה שגם, בחבורו" לא סתם הרמב"ם.

(41) ובכלל לא זכיתי לפענ"ד להבין כלל הראי' דמדותים

בכהנ"ל נראה שהי' „כמעט בעיגול“ – שהרי תיבת „קנה“ מובאה

בכו"כ מקומות בחושב"כ, ובכ"כ מוכרח שהוא קו ישר. ולא

מצאתי ע"ע אף פ"א שמוכרח שזהו באופן אחר.

(42) ריש הל' מכירת חמץ (נדפסו לאחרי הל' פסח – בהוצאות

קה"ת תקס, ב). וראה גם בשו"ע חו"ד שלו סקפ"ט ס"ג סקמ"ג.

יצאו לאור הדפוס עדיין בימי האחרונים ז"ל... ולזאת ודאי אין לסמוך...".

1. ציור את הקנים באלכסון!

ואם אכן כך הם הדברים, הרי מן הראוי להחזיר עטרה ליושנה – שכל המציירים את המנורה, כדי ללמוד כיצד נראתה המנורה שבמשכן ובמקדש, יציירו את קני המנורה באלכסון, כדעת רש"י – פשוטו של מקרא, וכציור הרמב"ם, ולפי האמור לעיל יש לומר שאין חזק על כך⁴³.

וכן מוסדות החינוך וכדומה, המציירים על „גליונותיהם” וסמליהם את צורת המנורה ומתארים את קני המנורה כחצאי קשת – הרי כיון שמטרת הציור היא כמזכרת למנורה שבמשכן ובמקדש, כדאי ביותר שישנו את הציור ויציירו את הקנים באלכסון⁴⁴.

2. המנורה בשער טיטוס – להשפלת ישראל

ונוסף על כך עוד ענין:

הציור הנפוץ של המנורה, שבו מופיעים ששת הקנים בחצאי קשת, מועתק, כנראה, מציור המנורה, אשר ציירו לא־יהודים ברומי,

(43) בוית רענן (לבעל מג"א) ר"פ בהעלותך מפרש מ"ש בספרי זוטא (והובא ביל"ש) ר"פ בהעלותך, שהן חזרוין הלילה כמין עטרה – „שהקנים בעצמן היו עגולה כמין עטרה”. אבל מסיים שפ"י זה „דחוק” [ושם לפניו: הלשון משמע דס"ל שהקנה האמצעי ה' באמצע וששה קנים מקיפין אותו סביב כמין עטרה. וא"כ ה"ז פ"י שלישי. וראה בזה בתו"ש מילואים לכרך כב ע' לב*].

(44) ועפ"ז מקום לומר שגם החנוכיות (לימי חנוכה) כדאי לעצור קניהן באלכסון – ובלאה"כ צ"ל שאין בזה חשש איסור ד, מנורה תבנית מנורה" (ע"ז מג, סע"א. רמב"ם הל' ביהב"ח פ"ז ה"י. שו"ע י"ד סו"ס קמ"א), כי משנים מספר הקנים (ראה ע"ז ורמב"ם ושו"ע שם), ולמה לשנות בגוף צורת המנורה שקנה"ו היו ביושר ולא כחצי עיגול.

(* ועם, שוה"י גם כותת הראב"ע (תצהו כו, כא. וכן בפ"י הקצר פרשתנו כה, לו) אשר ששה הנרות היו כחצאי עיגול, והיינו שהקנים הקיפו קנה האמצעי כמין עטרה. אבל תמוה, כי בספרי זוטא סתם „חזרוין הלילה כמין עטרה”, משמעו „מקיפים אותו סביב (מכל הצדדים)”, ולא „כחצי עיגול”. ואולי הכוונה שהקיפו רק מלפנים – כדוגמת חצי גורן עגולה בסנהדרין. וכדומה שיטת עטרת המקיפות הראש רק מלפנים.

ועל „שער הנצחון” של טיטוס ימ"ש⁴⁵!

כאשר החריב טיטוס הרשע את בית המקדש הוא הורה ליטול את כל כלי המקדש ולהביאם לרומא. ו„לכבודו” של הרשע בנו ברומא את „שער הנצחון” הנושא את שמו: שער טיטוס. על שער זה חרטו כיצד הובילו את כלי המקדש השבויים ובתוכם את המנורה – ובציור זה של המנורה, אשר על שער טיטוס, מופיעים ששת הקנים כחצאי קשת.

ובנוסף לכך שציור המנורה על שער טיטוס אינו מדויק כלל⁴⁶ – הרי שהוא נעשה, כמובן, כדי לבטא את שליטה ונצחונה של רומא על ישראל ר"ל, עד אשר אף חרטו שם במספר מקומות את המילים „יודעא קאפטא” (= „יהודה

(45) כהערת הר"י קאפח בפי"מ דהרמב"ם שהו"ל. וכן בתו"ש שם.

(46) כמו שהעירו כו"כ – שאין בה רגלים וכו', אף שבמנחות (כה, ב) מפורש שהיו בה רגלים.

– י"א אשר המנורות שנשבו ע"י טיטוס היו מהעשר מנורות שעשה שלמה (ראה יוסיפון פצה" – הוצאת הומיג'ר). אבל [נוסף לזה שמסתבר לומר שהמנורות דשלמה לא היו בבית ענ"י*, הרי גם אם נאמר שצורת המנורה שעל שער טיטוס היא ע"פ צורת מנורות דשלמה] – בפשטות. נ"ל שמנורות שלמה נעשו כצורת מנורת משה**, כי [נוסף לזה שכן מפורש בפ"י רש"י עה"ת פרשתנו (כה, ט), הנה גם ע"ד ההלכה מסתבר לומר כן. כי: א) למה ישנה ויחדש צורה אחרת? ב) מפורש (ברייתא דמלאכת המשכן פ"י. וראה ירושלמי שקלים פ"ו ה"ג. תוספתא מנחות פ"א, ו) שגם מנורות שלמה היו כשרים לעבודה (וכן מוכח במנחות צח, ב: מצינו מנורה בצפון); ולפרש"י (ד"ה על כולן מנחות צט, א) – לדיעה אחת (מנחות שם. וכן ברייתא דמלאכת המשכן, ירושלמי שקלים ותוספתא מנחות שם) היתה הדלקת המנורה (לפעמים) רק בשל שלמה. וכן סתם במדרש הגדול פרשתנו כה, כג***.

ובכל אופן: גם את"ל דמנורות שלמה לא היו כצורת מנורת משה (וע"פ זה ציור המנורה שעל שער טיטוס) – למה לצייר עתה המנורה כצורת מנורת שלמה ולא כמנורת משה, דלכר"ע הוא העיקר!

וראה גם לקו"ש חכ"ז ע' 201.

(* ראה ר"ה כ"ד, ב (ש"ס) בזמן החשמולנאים. אבל ראה תוס' רי"ד ליומא (בא, ג) בנוגע לשולחנות שנעשה שלמה. אלא שגם הוא מסיים שמסתבר שלא היו בבית עני. ע"ש.

** וכן מוכח במדרש הגדול פרשתנו (כה, כג) שהוצרך לשלול שאין בעשיית שולחנות (ומנורות) דשלמה משום „לא תוסיף עליו” (ואתחנן יג, א). כי „כך ריחיה בידם מסורת מפי משה.. ירו בו עשר שולחנות עשר מנורות.. הכל בכתב מאת ה'", ועד"ז הוא בבחי' פרשתנו (כה, י).

*** בנוגע לשולחנות דשלמה. שמזה מובן גם בנוגע למנורות שלמה.

המזכיר את ההיפך ממש – את נצחון רומי על ישראל, ר"ל!

2. „ותחזינה עינינו” במנורה ממש

ויהי רצון, שבקרוב ממש תבוא הגאולה האמיתית והשלימה ותהיה לנו המנורה כפשוטה ובשלימותה⁴⁹ בבית המקדש השלישי, וכולם יראו כיצד נראית המנורה.

ומשה ואהרן עמהם⁵⁰, ויראו בעיני בשר, ותחזינה עינינו – את קיום הציורי „דבר אל אהרן... בהעלתך את הנרות”, הדלקת המנורה, כפשוטה ממש ובמהרה בימינו ממש.

(משיחת ש"פ מטו"מ, ש"פ דברים

ו'א' דר"ח אלול, תשמ"ב)

(49) דכל מעשי משה נצחיים (ראה סוטה ט, א. צפע"נ עה"ת ריש פרשתנו. ועוד).

(50) תורה אחד פסחים קיד, ב. וראה יומא ה, ב.

ציור מנורה שבגוף כתב יד קודש הרמב"ם

יחי אדוננו מורנו זרבינו מלך המשיח לעולם ועד